

UCHWAŁA Z DNIA 21 PAŹDZIERNIKA 2003 R.

I KZP 18/03

Umowa licencyjna jest ze swej istoty stosunkiem zobowiązaniowym, który z jednej strony określa uprawnienia udzielane na rzecz licencjobiorcy, z drugiej zaś strony statuuje obowiązek zapłaty (prawo do wynagrodzenia) na rzecz uprawnionego podmiotu, tj. licencjodawcy. W związku z tym, użyte w art. 116 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.) określenie „wbrew warunkom uprawnienia” odnosi się tylko i wyłącznie do udzielonych mocą licencji uprawnień do rozpowszechniania utworu, nie zaś do obowiązków wynikających z umowy licencyjnej (np. prawo do wynagrodzenia, czy obowiązek przedstawiania rozliczeń finansowych). Tak rozumiane pojęcie „uprawnienia” odnosi się także do istniejącej przed nowelizacją „licencji ustawowej”, z tą jednak różnicą, że źródłem „uprawnienia” nie była umowa a jedynie ustawa.”

Przewodniczący: sędzia SN W. Kozielowicz.

Sędziowie SN: J. Sobczak (sprawozdawca), E. Strużyna.

Zastępca Prokuratora Generalnego: R. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Roberta W. i Jana W., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w T., postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2003 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy użyte w art. 116 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2000 r., Nr 80, poz. 904 ze zm.)

określenie „wbrew warunkom uprawnienia” obejmuje także zaniechanie uiszczenia wynagrodzenia autorskiego i składania rozliczeń programowo-finansowych do których nadający (operator sieci kablowych) zobowiązał się w umowie licencyjnej z podmiotem uprawnionym (Stowarzyszenia Autorów ZAiKS), czy też odnosi się ono tylko do technicznych ograniczeń rozpowszechniania zawartych w tejże umowie?”.

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi j a k w y ż e j.

UZASADNIENIE

Przedstawione przez Sąd Okręgowy zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującej sytuacji procesowej.

Dnia 30 listopada 1994 r. zostały zawarte dwie umowy licencyjne, których stronami były: Stowarzyszenie Autorów ZAiKS w K. (licencjodawca) oraz Spółka S. TAR TV Sp. z o.o. w T. (licencjobiorca). Pierwsza z zawartych umów dotyczyła tzw. nadań własnych, zaś druga reemisji utworów. W późniejszym okresie dokonano aneksu do umowy na nadanie własne i zawarto nową umowę na reemisję utworów, stanowiącą kontynuację poprzedniej. Umowy te w części wstępnej określały zasady rozpowszechniania, a w dalszych postanowieniach nakładały na nadającego m. in. obowiązek przedstawiania rozliczeń programowo finansowych i uiszczania wynagrodzenia autorskiego. W przedmiotowych umowach znalazł się zapis, zgodnie z którym zezwolenie na nadawanie następuje w granicach i na warunkach określonych w tychże umowach. Oskarżeni Robert W. i Jan W., jako reprezentujący nadającego, niewywiązywali się w pełni z ciążących na nich obowiązków wynikających z umów, tj. przedstawiania rozliczeń oraz wnoszenia opłat. W związku z powyższym w postępowaniu cywilnym za-

padły orzeczenia zasądzające należności wynikające z zawartych umów. Wobec dalszego niewywiązywania się z obowiązków w zakresie rozliczeń i uiszczania opłat, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS zawiadomiło prokuraturę o popełnieniu przez oskarżonych przestępstwa określonego w art. 116 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i po przeprowadzeniu postępowania przygotowawczego został wniesiony przeciwko nim akt oskarżenia.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 19 grudnia 2002 r., Robert W. został uznany „za winnego tego, że jako Prezes PPHU S. STAR, później (...) Telewizji Kablowej S. STAR oraz jako prezes Spółki z o.o. MTK S. TAR w T. w okresie od września 1996 r. do października 1999 r. wbrew warunkom uprawnienia w postaci umowy licencyjnej z dnia 1 lipca 1995 r. zawartej ze Stowarzyszeniem Autorów ZAiKS w K. na reemitowanie programów, a od lutego 1999 r. do października 1999 r. wbrew warunkom uprawnienia w postaci umowy licencyjnej z dnia 30 listopada 1994 r. na nadawanie programów własnych, polegających na składaniu rozliczeń programowo-finansowych i wnoszeniu opłat, rozpowszechniał utwory muzyczne, słowne i słowno-muzyczne twórców zrzeszonych w ZAiKS w wersji oryginalnej, albo w postaci nadania, opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu, naruszając tym interesy twórców reprezentowanych przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, czyniąc z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, to jest przestępstwo określone w art. 116 ust 1 i 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych”. Tymże wyrokiem Jan W. został uznany „za winnego tego, że jako Prezes (...) Telewizji Kablowej S. TAR TV Spółka z o.o. w T. w okresie od października 1999 r. do lipca 2001 r. wbrew warunkom uprawnienia w postaci umowy licencyjnej z dnia 30 listopada 1994 r. oraz aneksu z dnia 26 października 1999 r. do tej umowy zawartej ze Stowarzyszeniem Autorów ZAiKS w K. na nadawanie programu własnego, wbrew warunkom

uprawnienia w postaci umowy licencyjnej z dnia 30 listopada 1994 r. i umowy z dnia 1 lipca 1995 r. stanowiącej jej kontynuację na reemitowanie programów innych nadawców, polegających na składaniu rozliczeń programowo-finansowych rozpowszechniał utwory muzyczne, słowne i słowno-muzyczne twórców zrzeszonych w ZAiKS w wersji oryginalnej albo w postaci nadania, opracowania artystycznego wykonania, fonogramu wideogramu. naruszając tym interesy twórców reprezentowanych przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS czyniąc z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodów, tj. popełnienia przestępstwa określonego w art. 116 ust 1 i 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych”.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli obrońcy obydwu oskarżonych.

Poza zarzutami podniesionymi w obu apelacjach, sprowadzającymi się do błędnych ustaleń faktycznych oraz naruszeń prawa procesowego i materialnego, obrońca Roberta W. w uzasadnieniu swej skargi wskazał m. in., że „kwestia wywiązywania się z obowiązków finansowych (także w zakresie przesyłania rozliczeń finansowych) nie jest równoznaczna z rozpowszechnianiem utworów wbrew warunkom zezwolenia. Odróżnienia wymagają warunki rozpowszechniania utworów, od warunków finansowych umowy”.

Odpowiedź na apelacje obrońców oskarżonych złożył oskarżyciel posiłkowy, tj. Stowarzyszenie Autorów ZAiKS podnosząc, iż pokrzywdzony udzielił zezwolenia na korzystanie z praw przez siebie chronionych na warunkach wynikających z umowy. Te warunki, w rozumieniu oskarżyciela posiłkowego, zobowiązywały nadawcę do określonych czynności oraz zapłaty tantiem. Przy czym art. 21 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej cyt. p.a.p.p) stanowił, iż organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno nadawać utwory słowne i słowno-muzyczne wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządza-

nia prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Organizacja, która na mocy ustawy zobowiązana została do pośrednictwa pomiędzy uprawnionym a podmiotem korzystającym z praw chronionych ograniczona jest dodatkowo, zgodnie z art. 106 ust. 2 omawianej ustawy, w decydowaniu o odmowie udzielenia zezwolenia. Wobec czego wolą ustawodawcy było, ażeby osoby rozpowszechniające utwór i działające wbrew warunkom licencji były pociągnięte do odpowiedzialności karnej oraz to, by kwestia niewykonywania obowiązków wynikających z zawartej umowy, nie była jedynie przedmiotem roszczeń cywilnoprawnych.

Rozpoznając apelacje obrońców Sąd Okręgowy w T. dostrzegł zagadnienie prawne, które przekazał Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Odnosząc się do tego zagadnienia Zastępca Prokuratora Generalnego wniósł o podjęcie następującej uchwały: „rozpowszechnianie wbrew warunkom uprawnienia cudzego utworu w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub naddania, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.) polega na nieprzestrzeganiu ustalonych warunków rozpowszechniania, a nie obejmuje zaniechania uiszczenia wynagrodzenia autorskiego i składania rozliczeń programowo – finansowych wynikających z zawartej umowy o rozpowszechnianie utworu”. W uzasadnieniu wniosku Zastępca Prokuratora Generalnego argumentował, że zwrot „wbrew warunkom” jest powiązany z rozpowszechnianiem a nie z wszystkimi elementami określającymi zobowiązania wynikające z przekazania uprawnienia do rozpowszechniania; chodzi tu o warunki dotyczące rozpowszechniania utworu. Wskazał także na obowiązujący w doktrynie pogląd, zgodnie z którym nieprzestrzeganie ograniczeń w zakresie rozpowszechniania oznacza np. przekroczenie ustalonego nakładu egzemplarzy.

Rozstrzygając przedstawione zagadnienie prawne Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Formułując przedmiotowe zagadnienie prawne Sąd Okręgowy w T. wskazał przepis art. 116 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jako – jego zdaniem – wymagający zasadniczej wykładni ustawy. Natomiast z treści pytania, z sytuacji procesowej i prawnej, na tle której ono się wyłoniło oraz uzasadnienia stanowiska Sądu Okręgowego jednoznacznie wynika, że trudności interpretacyjne sprawia nie samo brzmienie przepisu lecz istota licencji w rozumieniu prawa autorskiego i praw pokrewnych.

Na wstępie wypada zaznaczyć, że w telewizji kablowej należy wyróżnić dwie formy jej działalności. Pierwsza polega na tworzeniu i rozpowszechnianiu przez operatorów (zarządzających sieciami kablowymi łączącymi ich studia z poszczególnymi abonentami) programów tzw. „własnych”, w odniesieniu do których sami decydują o tym jak będzie wyglądał emitowany przez nich program, tzn. z jakich audycji (np. filmów fabularnych audycji publicystycznych, informacyjnych, rozrywkowych, reklam) będzie się on składał, zaś druga forma działania operatorów polega na „równoczesnym i integralnym rozpowszechnianiu” w ich sieciach kablowych programów tworzonych i nadawanych przez inne organizacje telewizyjne tzw. reemisjach (zob. A. Matlak: Równoczesne i integralne rozpowszechnianie kablowe na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ZNUJ, Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej, 1997, z. 69, s. 76). Definicja reemisji została wprowadzona ustawą z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 197, poz. 1662). Zgodnie z art. 6 ust 5 p.a.p.p. przez reemitowanie utworu należy rozumieć jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru.

Wskazany powyżej podział jest szczególnie istotny z punktu widzenia odpowiedzialności karnej na podstawie art. 116 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Zgodnie z treścią przepisu art. 24 ust. 3 tejże ustawy w brzmieniu sprzed nowelizacji wprowadzonej przez ustawę z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 197, poz. 1662) – operatorom sieci kablowych wolno było rozpowszechniać utwory nadawane przez inne organizacje radiowe lub telewizyjne dostępne na danym obszarze, jeżeli rozpowszechnianie w sieciach kablowych miało charakter **równoczesny i integralny z nadaniem pierwotnym** (podkreśl. SN). Uprawnionym do utworów przysługuje prawo do wynagrodzenia. Powyższy przepis statuował **licencję ustawową** (podkreśl. SN) na tzw. przekaz symultaniczny programów telewizyjnych. Innymi słowy działalność operatora telewizji kablowej mieszcząca się w treści przepisu art. 24 ust. 3 p.a.p.p. została, według wówczas obowiązującego stanu prawnego, objęta licencją ustawową, na podstawie której operator mógł korzystać z utworów i wszystkich przedmiotów praw pokrewnych w ściśle określonym zakresie, w zamian za uiszczanie na rzecz podmiotów uprawnionych odpowiedniego wynagrodzenia. W związku z powyższym prawa przyznane: autorom, artystom wykonawcom, organizacjom radiowym lub telewizyjnym oraz producentom fonogramów i wideogramów ograniczone zostały na gruncie obowiązującego wówczas stanu prawnego: jeśli chodzi o autorów – na podstawie cytowanego wyżej art. 24 ust. 3 p.a.p.p., zaś jeśli chodzi o pozostałe wymienione podmioty – na podstawie art. 24 ust. 3 p.a.p.p. w zw. z art. 100 p.a.p.p. Należy więc stwierdzić, iż licencja ustawowa wynikająca wprost z przepisu art. 24 ust. 3 p.a.p.p. zwalniała operatorów sieci kablowych od potrzeby uzyskiwania zgody na eksploatację nadawanych przez inną organizację radiową i telewizyjną chronionych utworów, wykonania, programów (nadań), jeśli ta eksploatacja polegała na: rozpowszech-

nianiu w sieciach kablowych, a rozpowszechnianie miało charakter równoczesny i integralny z nadaniem pierwotnym oraz rozpowszechniany był sygnał pochodzący od organizacji radiowych lub telewizyjnych dostępnych na danym obszarze (zob. J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlak: *Telewizja kablowa i prawo*, Warszawa, 1997, s. 44).

Ponadto należy zauważyć, że licencja ustawowa została przyznana „operatorom sieci”, zaś zgodnie z poglądami wyrażanymi w literaturze przedmiotu „operator sieci” może nadawać własne programy, albo rozpowszechniać dalej, czyli dokonywać reemisji utworów nadawanych przez inne organizacje. Operatorem sieci jest więc, w rozumieniu prawa autorskiego, podmiot, który decyduje o zawartości rozpowszechnianego programu, zaś zgodnie z art. 41 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. Nr 101, poz. 1114), rozprowadzanie programów w sieciach kablowych podlega zgłoszeniu, z wyjątkiem rozprowadzania programów publicznego radia i telewizji lub programów krajowych nadawców odbieranych za pomocą odbiorników powszechnego użytku. Rejestr rozprowadzania programów w sieciach kablowych prowadzony jest zgodnie z § 2 rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 sierpnia 1993 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia rejestracji i rozprowadzania programów w sieciach kablowych, wzoru rejestru i opłat za wpis do rejestru (Dz. U. Nr 79, poz. 375), wydanego na podstawie art. 42 ust. 2 i art. 46 ustawy o radiofonii i telewizji. (zob. J. Sobczak: *Radiofonia i telewizja. Komentarz*, Kraków 2001, s. 469).

Rejestracja jest więc warunkiem legalności działania z punktu widzenia prawa publicznego. Statuowała też, zdaniem Sądu Najwyższego, orzekającego w niniejszej sprawie, przyznanie z mocy ustawy licencji do rozpowszechniania utworów w sieciach kablowych, jeżeli rozpowszechnianie miało charakter symultaniczny. W związku z powyższym operator sieci kablowej, z mocy art. 24 ust. 3 p.a.p.p., został wyłącznie zobowiązany do za-

warcia z uprawnionymi do rozpowszechnianych utworów umowy określającej wysokość wynagrodzenia i ewentualnie sposób jego przekazywania. Taka umowa mogła zostać zawarta zarówno bezpośrednio pomiędzy operatorem a podmiotem dysponującym odpowiednimi prawami, jak i za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi (zob. J Barta, R. Markiewicz, A. Matlak: *Telewizja kablowa i prawo ...*, *op. cit.* s. 39). Umowa taka nie mogła być, w żaden sposób, uznana za umowę licencyjną albowiem nie przenosiła autorskich praw majątkowych, ani też nie określała sposobu korzystania z utworów.

Należy więc z całą stanowczością stwierdzić, iż Stowarzyszenie Autorów ZAiKS nie było uprawnione do udzielenia licencji operatorom sieci kablowej na symultaniczne rozpowszechnianie utworów, a jedynie do zawarcia umowy określającej, jak już wspomniano, wysokość wynagrodzenia. Tak więc, art. 24 ust. 3 p.a.p.p. był przepisem szczególnym i ograniczającym działanie art. 105 ust. 1 p.a.p.p., zawierającego domniemanie, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zarządzania i ochrony pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem. Organizacja zbiorowego zarządzania posiadała uprawnienia do zawierania umów odnoszących się wyłącznie do wynagrodzenia z tytułu reemisji. W tej sytuacji wobec faktu, że w momencie objętym aktem oskarżenia obowiązywała licencja ustawowa koniecznym było rozważenie legitymacji ZaiKS-u do występowania w sprawie, w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Powyższy stan prawny obowiązywał od wejścia w życie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, do dnia 22 lipca 2000 r. kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 53, poz. 637) nowelizująca treść art. 21 p.a.p.p. Zgodnie z brzmieniem ust. 4 art. 21 p.a.p.p. nadanym powyższą ustawą, operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach

organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Należy zauważyć, iż pojęcie reemisji, we wprowadzonym nowelą ust. 4 art. 21 p.a.p.p. jest w doktrynie uważane za równoznaczne z pojęciem „równoczesnego i integralnego nadawania utworu z utworem pierwotnym”, używanym na tle stanu prawnego przed nowelizacją. Jednocześnie powołana powyżej nowela prawa autorskiego nie wykreśliła art. 24 ust 3 p.a.p.p., co niewątpliwie stanęło w sprzeczności z nowo wprowadzonym art. 21 ust 4 p.a.p.p., który miał na celu dostosowanie polskiego prawa autorskiego do prawa Unii Europejskiej, w odniesieniu do reemisji kablowej programów radiowych i telewizyjnych. Dyrektywa Rady Unii nr 93/83 z 27 września 1993 r. zabraniała bowiem stosowania licencji pozaumownych w odniesieniu do równoczesnego rozpowszechniania kablowego programów radiowych i telewizyjnych. W rezultacie do dnia 1 stycznia 2003 r. ustawa zawierała dwie różne i sprzeczne ze sobą regulacje tego samego zjawiska – tj. art. 21 ust 4 p.a.p.p. i art. 24 ust 3 p.a.p.p. Stan ten został zmieniony po wejściu w życie ustawy z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. (Dz. U. Nr 197, poz. 1662), która wykreśliła treść ust. 3 w art. 24 (zob. J. Barta, M. Czajkowska – Dąbrowska, Z. Ćwiąkański, R. Markiewicz, E. Traple: Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych – komentarz, Warszawa 2001, s. 247).

Jednocześnie zgodnie z art. 2 ust 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 53, poz. 637), jak i art. 2 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 197, poz. 1662), jeżeli rozpoczęte przed dniem wejścia w życie ustawy korzystanie z artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu, programu radiowego lub telewizyjnego oraz pierwszego wydania albo wydania krytycznego lub

naukowego było według przepisów dotychczasowych dozwolone, natomiast z dniem wejścia w życie ustawy wymaga zezwolenia, to może być dokończony, pod warunkiem że uprawniony otrzyma stosowne wynagrodzenie. Zdaniem Sądu Najwyższego „dozwolenie” to dotyczy w szczególności licencji ustawowej.

Reasumując, należy stwierdzić, iż ustawodawca, skreślając ustawą z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych ust. 3 w art. 24 p.a.p.p., i ponownie nowelizując treść art. 21 p.a.p.p., usunął z tekstu ustawy tzw. „licencję ustawową” dla operatorów kablowych na rozpowszechnianie w sieci kablowej utworów nadawanych przez inne organizacje radiowe lub telewizyjne. Tak więc, kwestia uprawnień operatorów kablowych do dokonywania reemisji utworów została ostatecznie ustalona treścią ustawy z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W ust. 3 ponownie znówelizowanego art. 21 przyznano operatorom sieci kablowych uprawnienie do reemitowania w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Odnosnie co do odpowiedzialności karnej, kształtującej się na tle art. 116 p.a.p.p. oraz powziętej przez Sąd Okręgowy wątpliwości co do użytych w powyższym przepisie słów „wbrew warunkom uprawnienia”, należy stwierdzić, iż kluczem do rozstrzygnięcia przedmiotowego zagadnienia jest pojęcie licencji ustawowej, jak i umownej. Zarówno w przypadku licencji ustawowej, jak i licencji umownej, mamy do czynienia ze stosunkiem zobowiązaniowym, w którym z jednej strony przyznane jest uprawnienie dla operatora sieci kablowej do reemitowania w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, zaś z drugiej strony obowiązek uiszczania określonego wynagrodzenia za reemisję. Jedyna różnica polega na tym, iż w przypadku licencji ustawowej

uprawnienie do symultanicznego rozpowszechniania utworów (reemisji) wynikało wprost z ustawy, zaś w przypadku umowy licencyjnej uprawnienie to wynika z umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. W myśl art. 116 ust. 1 p.a.p.p., kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Dla bytu tego przestępstwa jest więc konieczne, aby sprawca działał bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom. W grę wchodzi zatem świadome działanie sprawcy bez odpowiedniego zezwolenia (w przedmiotowej sprawie – licencji ustawowej albo umownej), pochodzącego od twórcy lub innego uprawnionego podmiotu albo też naruszenie przez sprawcę warunków określonych w posiadanym przez niego zezwoleniu. W analizowanym przepisie art. 116 ust. 1 p.a.p.p. ustawodawca wyraźnie wskazuje, iż warunkiem koniecznym i kształtującym odpowiedzialność karną jest właśnie brak uprawnienia lub działanie wbrew niemu. Ponieważ, jak wskazano wyżej, zarówno licencja ustawowa, jak i umowna (udzielona na reemisję w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych) jest stosunkiem zobowiązaniowym – zdaniem Sądu Najwyższego nie można utożsamiać pojęcia uprawnienia do rozpowszechniania utworu z pojęciem obowiązku uiszczenia odpowiedniego wynagrodzenia za to rozpowszechnianie. Odpowiadając wprost na pytanie Sądu Okręgowego należy stwierdzić, iż gdyby w istniejącym, w chwili formułowania pytania, stanie prawnym ustawodawca przewidział odpowiedzialność karną w art. 116 ust. 1 p.a.p.p. „za zaniechanie uiszczenia wynagrodzenia i składania rozliczeń finansowych”, posłużyłby się sformułowaniem „wbrew warunkom umowy”, a nie „wbrew warunkom uprawnienia”.

Na tle poprzednio obowiązującego stanu prawnego, sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 53, poz. 637), nie było możliwe popełnienie przestępstwa określonego w art. 116 ust. 1 p.a.p.p. przez osoby reprezentujące operatora telewizji kablowej (np. prezesa zarządu) o ile – jak już wspomniano – dopełniony został obowiązek zgłoszenia rozprowadzania programów (art. 41 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji w zw. z § 2 rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 13 sierpnia 1993 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia rejestracji i rozprowadzania programów w sieciach kablowych, wzoru rejestru i opłat za wpis do rejestru), albowiem uprawnienie do reemisji wynikało wprost z ustawy, tj. z art. 24 ust. 3 p.a.p.p. Tak więc, warunkiem koniecznym do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej na tle poprzednio obowiązującego stanu prawnego było niezarejestrowanie określonego operatora telewizji kablowej, albowiem tylko w tym przypadku operator taki nie był objęty licencją ustawową.

W przypadku tworzenia i nadawania przez operatora sieci kablowej tzw. programów własnych, w której to sytuacji operator jest organizacją telewizyjną (nadawcą w rozumieniu ustawy o radiofonii i telewizji), w grę wchodzi ogólna zasada wynikająca z prawa autorskiego. Zarówno na gruncie poprzednio obowiązującego art. 21 p.a.p.p., jak i w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy (...), na operatora telewizji kablowej został nałożony obowiązek zawarcia umowy z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi na nadawanie opublikowanych utworów muzycznych, słownych i słowno-muzycznych. Od przedstawionej powyżej zasady wspomniana nowelizacja z dnia 28 października 2002 r. wprowadziła jeden wyjątek odnoszący się do sytuacji, gdy prawo do nadawania utworów zamówionych przez organizację radiową lub telewizyjną przysługuje jej na podstawie odrębnej umowy. W obecnie

obowiązującym stanie prawnym twórca i artysta wykonawca nie mogą zrzec się pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w zarządzaniu ich prawami, natomiast umową z organizacją radiową lub telewizyjną mogą wyłączyć kompetencję w tym zakresie odpowiedniej organizacji w odniesieniu do oznaczonego utworu lub artystycznego wykonania lub w odniesieniu do całości repertuaru eksploatowanego w danej stacji. Jest przy tym oczywiste, że uprawniony w takiej sytuacji powinien zawiadomić organizację zbiorowego zarządzania, której jest członkiem. Przyjąć także należy, wobec wyraźnego brzmienia art. 21 ust 1 p.a.p.p. – nieskuteczność zobowiązań organizacyjnych zakazujących swoim członkom zawierania umów określonych w tym przepisie (zob. J. Barta, R. Markiewicz: Zmiany w ustawie o Prawie autorskim, Mon. Prawn. 2003, z. 2, s.58). Niezależnie od kręgu podmiotów, z którymi operator sieci kablowej winien zawrzeć umowę na nadawanie utworów, problem odpowiedzialności karnej z art. 116 ust 1 p.a.p.p. kształtuje się podobnie jak w przypadku reemisji, tzn. należy odwołać się do cywilistycznego pojęcia zobowiązania. Z istoty umowy licencyjnej, czy też umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych wynika, że umowy takie mają charakter umów odpłatnych (art. 43 ust. 1 p.a.p.p.). Tak jak w przypadku reemisji, odpłatność umowy nie przesądza jeszcze o odpowiedzialności karnej, albowiem owa odpłatność jest tylko jedną częścią umowy zobowiązaniowej. Innymi słowy, umowa licencyjna, z jednej strony nadaje podmiotowi chcącemu rozpowszechniać utwór uprawnienie do jego rozpowszechniania, zaś z drugiej strony nakłada na niego obowiązek zapłaty określonego wynagrodzenia. Tak więc, niewywiązywanie się w pełni z obowiązku zapłaty na rzecz określonego w umowie podmiotu rodzi jedynie po stronie tego podmiotu możliwość dochodzenia swoich praw wyłącznie w procesie cywilnym.

Określenie „wbrew warunkom uprawnienia”, należy zatem rozumieć wyłącznie jako nieprzestrzeganie przez sprawcę nałożonych w tym zakre-

sie ograniczeń, w szczególności co do: terminu udzielonego zezwolenia, liczby egzemplarzy, nadań lub wykonań czy też sposobu realizacji (zob. J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkański, R. Markiewicz, E. Traple: Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych ..., *op. cit.* s. 689).

Reasumując całość powyższych rozważań, Sąd Najwyższy stwierdza, że umowa licencyjna jest stosunkiem zobowiązaniowym, który z jednej strony określa uprawnienia udzielane na rzecz licencjobiorcy (np. określenie warunków rozpowszechniania utworu, tj. terminu udzielonego zezwolenia, liczby egzemplarzy, ewentualnie nadań lub wykonań czy sposobu realizacji), z drugiej zaś strony statuuje obowiązek zapłaty (prawo do wynagrodzenia) na rzecz uprawnionego podmiotu, tj. licencjodawcy. W związku z tym, użyte w art. 116 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2000 r., Nr 80, poz. 904 ze zm.) określenie „wbrew warunkom uprawnienia” odnosi się tylko i wyłącznie do udzielonych mocą licencji uprawnień do rozpowszechniania utworu, nie zaś do obowiązków z niej wynikających (takich jak np. prawo do wynagrodzenia czy obowiązek przedstawiania rozliczeń finansowych). Tak rozumiane pojęcie „uprawnienia” odnosi się także do istniejącej przed nowelizacją „licencji ustawowej”, z tą jednak różnicą, iż źródłem „uprawnienia” nie była umowa, a jedynie ustawa.

Na marginesie należy stwierdzić, iż z pojęciem reemisji, tj. symultanicznego czyli równoczesnego oraz integralnego nadawania z nadaniem pierwotnym nie należy utożsamiać pojęcia retransmisji (Sąd Okręgowy używał tych pojęć niejako równoważnie). Pojęcie retransmisji nie jest pojęciem ustawowym.